

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Румен Христов Янков – член на научно жури в конкурса за професор по професионално направление 4.4. Науки за Земята (География на населението и селищата) обявен от Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Рецензията е изготвена на основание на Заповед на Ректора на Софийския университет (СУ) № РД 38-35 от 24.01.2023 г. и решенията от първото заседание на научното жури от 28.02.2023 г. (Протокол 1). Тя е съобразена с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, правилника за неговото прилагане и съответстващите правилници на СУ.

Рецензира се научната продукция и научно-преподавателската дейност на доц. д-р Тони Драганов Трайков – кандидат в конкурса.

1. Данни за конкурса.

Конкурсът за „професор“ по професионално направление 4.4. Науки за Земята (География на населението и селищата) за нуждите на Геолого-географски факултет (ГГФ) е обявен в Държавен вестник, бр. 100 от 16.12.2022 г.

Единствен кандидат по конкурса е доц. д-р Тони Трайков. Съгласно справката, кандидатът отговаря на националните минимални изисквания от Закона за развитие на академичния състав. Приложени са документи деклариращи оригиналността на трудовете по наукометричните показатели и на научните приноси във връзка с участието в настоящия конкурс.

2. Данни за кандидата.

Доц. д-р Тони Д. Трайков е завършил специалност География в СУ през 1983 г. с образователна степен магистър. Защитава дисертация през 1988 г. като докторант в ГИ-БАН на тема „Демо-географско развитие и проблеми на Кюстендилско и Трънско Краище“. Постъпва на работа като старши асистент в СУ, ГГФ през 1995 г. От 2001 г. е доцент по География на населението и селищата.

3. Научна продукция на кандидата.

Разширеният списък с научни публикации, представен от кандидата включва над сто научни публикации – две монографии, пет глави от колективни монографии, статии в научни списания и сборници, 33 учебници и учебни помагала по география за българските

училища. Рецензираните по конкурса публикации включват монография – хабилитационен труд, две публикации в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, и седемнадесет публикации в неререферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни толове.

Доц. д-р Тони Трайков участва в конкурса за професор с хабилитационен труд „География на религиите и религиозните общности в света. Част първа – Европа, Азия и Африка“ с обем над 300 стр. Приложена е служебна бележка от Университетско издателство "Св. Климент Охридски", че книгата е под печат (13.02.2023 г.). Трудът включва предговор и седем глави. Основната цел е цялостен анализ на факторите и условията за възникването, развитието и географското разпространение на религиите и свързаните с тях общности в посочените континенти. Направена е характеристика на религиозните общности по региони, в контекста на вижданията за взаимосвързаните черти на историческото, социално-икономическото и демографското им развитие.

Началните глави дават географски прочит на съдържанието на понятията, значението на религията в различни аспекти на обществения живот и класификациите на религиите. Специално място е отделено на вижданията на автора върху формирането и развитието на Географията на религиите и религиозните общности като изследователско направление в обществената география. Съдържанието на следващите глави включва анализ на условията и факторите за възникването, развитието и географското разпространение на различните религии, съответно, в континентите Европа, Азия и Африка.

Рецензираните статии и отпечатани доклади попадат главно в тематичната научна област на География на населението и селищата. Особено задълбочено е вниманието на доц. д-р Трайков към етноконфесионалните различия и взаимодействия, вкл. на населението на България, регионалните аспекти на демографската ситуация, миграциите, тенденциите в демографското развитие на Европа и Балканите, и др. Важно място в представеното научно съдържание имат въпросите за социални проблеми и икономически перспективи пред българските крайгранични общини и екологичния фактор в граничното взаимодействие по примера на България – Сърбия. Интересът на автора към тази тематика и територия е траен, за което свидетелства още защитената през 1988 г. дисертация и следващата я публикационна активност.

Сред останалите теми се открояват с актуалността си тези за глобалните тенденции в миграциите през последното десетилетие, социално-икономическите аспекти на застаряването на населението на България, брачността и репродуктивното поведение, въздействието на урбанизацията в тази насока, демографската ситуация и бъдещето на образователните структури и т.н.

Девет от публикациите по конкурса са на английски език, пет са в съавторство. Статиите на доц. д-р Т Трайков са отпечатани в авторитетни научни списания и поредици, вкл. в Годишник на СУ, кн. География, сборници от международни научни конференции и конгреси.

4. Научни приноси на кандидата.

Задълбочената и продължителна работа на доц. д-р Тони Трайков в изследователските направления на обществената география е дала значими научни резултати. Рецензираните публикации съдържат приноси с теоретико-методологичен, научноприложен, методически и научно-образователен характер.

Основният монографичен труд на доц. д-р Трайков отговаря на нарасналата в съвременните социално-политически условия на света и региона необходимост от задълбочаване на познанията в областта на географията на религиите и религиозните общности. Тази тематична област е интегративен компонент между географията на населението и селищата, политическата, културната и социалната география.

Съдържанието на хабилитационния труд разкрива разбиранията и стремежа на автора да постигне географска комплексност в изследването. Религията се разглежда като многообразен, вкл. по отношение на пространственото си проявление, феномен на общественото съзнание, исторически обусловен и с мощно въздействие върху съвременната геополитическа ситуация.

Представеният труд обогатява научно-методологическият подход в географското изследване на религиозните общности и солидно аргументира необходимостта от комплексен анализ с включване на специфични географски методически средства. На тази основа авторът внася своя принос в обосновката на сравнително ново изследователско и учебно направление в География на населението, именно География на религиите и религиозните общности. Принос на кандидата по конкурса е в оригиналното конструиране

на методологическия апарат - обект и предмет на изследване, основни изследователски задачи и др.

За постигането на по-голяма детайлност в диференциацията и характеристиката на цялото многообразие от религиозни вярвания и общности, задача трудна предвид често размитите или преливащи се граници в историческата динамика, авторът умело съчетава пространствен и хронологичен подход, но прилага ги в по-широките обхвати на традиционните географски региони на континентите. Засегнат е и важния за географската теория въпрос за пространственото въздействие на религиозните свещени места. Той стои в общия теоретичен контекст на отношенията място-пространство, развиващи се с различна историческа скорост, етапи на експанзия и степен на духовна, културна, социално-политическа и икономическа гравитация.

Теоретико-методологическият принос на хабилитационния труд се допълва от задълбочените анализи на връзките на разпространението на религиите с генезиса на етносите, пространствената организация на официалните религиозни институции, появата и развитието на новите религиозни течения, както и от прогностичните елементи по отношение на количествената динамика и взаимоотношенията между религиозните общности.

Представената монография съдържа приноси в изследователската методика и такива с научно-преподавателски характер. Авторският географски подход обогатява методите на систематизация чрез класифицирането на религиите с отчитане на мащаба в териториалното разпространение, броя и динамика на последователите, мястото на макрорегиона и преобладаващия етнически компонент. Информационно наситеното съдържание на книгата предоставя богато учебно съдържание в обучението на студенти. Следва да се посочи, че кандидатът доц. д-р Т. Трайков още на по-ранен етап е инициатор на въвеждането в учебния план на специалностите География и Регионално развитие и политика в Софийски университет на новите учебни дисциплини по география на религиозните общности.

Въпреки, че не е изрично посочена сред трудовете по конкурса, следва да бъде оценена и скоро излязлата монография на кандидата „Общи и регионални тенденции на изменение в режима на възпроизводство на населението в България (XX-XXI в.)“ (2021 г.), съответно, приносите в областта на геодемографията на България. Промените в

естественото възпроизводство се разглеждат през призмата на теорията за втория демографски преход и в синхрон с някои нови черти на демографското развитие на съвременния етап. Авторът декомпозира главните демографските характеристики и тенденции към областно и общинско ниво с научноприложни изводи по отношение на социално-икономическите зависимости на демографските процеси и връзката с регионалното развитие.

С геодемографската насока кореспондират публикациите на доц. д-р Т. Трайков посветени на застаряването на населението. Изследвани са различията в степента на застаряване на градското и селското население. Заключениеята още по-остро поставят проблемите на съкращаването на контингентите в репродуктивна и трудоспособна възраст, социалната изолация, социалните услуги и доходите на възрастните хора, особено в териториите с преобладаващо селско население. Резултатите от изследванията на доц. д-р Трайков могат да бъдат полезни при формулиране на конкретни препоръки и практически действия, насочени към пенсионното осигуряване и социалната инфраструктура.

Част от трудовете са посветени на географски аспекти на демографската криза в страната. Обоснована е необходимостта от диференциран отговор от страна на държавните институции и на регионалната политика. Кандидатът защитава теза за прилагане на по-динамичен подход към образователната мрежа, съобразен със съществуващите регионални различия. Доц. д-р Т. Трайков насочва изследователско внимание и към въздействията на урбанизацията, колебанията в жизнения стандарт и брачността върху репродуктивното поведение на населението. Приносен характер имат резултатите в изследването на брачните модели в България според историческите етапи и на регионален принцип.

Кандидатът изследва задълбочено актуалното демографско и социално-икономическо състояние на крайграничните територии, очертаващо обективна необходимост от активизация на трансграничното сътрудничество. Геодемографската аргументация на доц. д-р Т. Трайков по отношение на развитието на периферните територии има значима научноприложна стойност.

Направленията на научна работа и публикациите на доц. д-р Тони Трайков са добре известни в географската общност. Справката за цитиранията показва, че три от

публикациите са цитирани пет пъти в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, осемнадесет публикации са цитирани двадесет и пет пъти в монографии и колективни томове с научно рецензиране и други три публикации са цитирани шест пъти в нереперирани списания с научно рецензиране.

5. Преподавателска дейност.

Доц. д-р Тони Трайков има богат опит в преподавателската работа в университета, вкл. повече от двадесет години като хабилитиран преподавател и титуляр на основни дисциплини в бакалавърски и магистърски програми. Сред тях са дисциплините География на населението и селищата, География на населението и селищата в България, Регионален анализ на човешките ресурси и т.н. Според справката за учебната натовареност по конкурса за професор, на кандидатът са възложени 600 часа аудиторна заетост.

Доц. д-р Трайков е бил научен ръководител на трима успешно защитили докторанти. Научно-методическата му дейност включва ръководство на магистърска програма „Управление на човешките ресурси“, ръководство на десетки дипломанти, изготвяне на рецензии и становища, и др.

6. Научно-административна и друга научно-приложна дейност.

Доц. д-р Тони Трайков е бил заместник декан на ГГФ, а понастоящем – ръководител на катедра „Регионално развитие“ във факултета. Като такъв кандидатът взема активно участие в организирането на учебно-преподавателската, административната и научната дейност, вкл. в подготовката по акредитацията на образователните програми, в работата на факултетските комисии по качеството, по атестирането, и в работата на редакционната колегия на Годишник на СУ – книга География и др.

В научно-приложната си дейност доц. д-р Трайков е участвал като експерт и ръководител в научни проекти, финансирани и реализирани на национално, вътрешноуниверситетско и общинско ниво. Член е на Българското географско дружество и Съюза на икономистите в България.

7. Заключение.

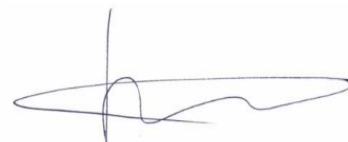
Цялостната научна и преподавателска дейност на доц. д-р Т. Трайков в Софийски университет разкрива профила на изграден, отговорен и авторитетен представител на българската академична географска общност. Представените научни публикации

съдържат съществени изследователски приноси. Кандидатът покрива наукометричните изисквания с оригинална научна продукция. Монографичните трудове на доц. д-р Трайков го представят като утвърден и ерудиран специалист в областта на География на населението и селищата.

Оценявам положително и високо неговата изследователска, преподавателска и научно-административна дейност, и гласувам пред уважаемото научно жури със „За“ избирането на доц. д-р Тони Драганов Трайков за професор по професионално направление 4.4. Науки за Земята (География на населението и селищата).

10.04.2023 г.
BT

Рецензент:

.....
(проф. д-р Румен Янков)